

DUBEN 2023

EX-ANTE HODNOCENÍ NÁVRHU PROGRAMU PROSTŘEDÍ PRO ŽIVOT 2

AUTOR:

RNDR. VLADISLAV ČADIL, PH.D.

Ex-ante hodnocení návrhu programu Prostředí pro život 2

Autor: RNDr. Vladislav Čadil, Ph.D. (cadil@tc.cz)

Obsah

Obsah	3
1 Úvod	5
2 Zaměření a cíle programu a jejich relevance národním prioritám, strategiím a koncepcím	7
2.1 Z jakých koncepcí a strategií vychází návrh programu?	7
2.2 Jak je program relevantní aktuálním prioritám v předmětné oblasti?	7
2.3 Na jaké společenské potřeby program reaguje?	8
2.4 Jsou tyto potřeby analyzovány a je řádně zdůvodněna potřeba intervence programu?	8
2.5 Jakým způsobem program vychází z evaluace předchozích relevantních programů?	9
2.6 Jaká je synergie, popř. komplementarita s jinými programy?	9
2.7 Jak odpovídají cíle programu výsledkům analýzy řešené problematiky?	9
2.8 Jak jsou cíle programu hierarchicky strukturované?	10
3 Intervenční logika programu	12
3.1 Co má cíl programu změnit ve srovnání s výchozím stavem?	12
3.2 Jak je popsána intervenční logika programu?	12
3.3 Jak odpovídá intervenční logika zaměření a cílům programu na straně jedné a výchozí situaci (řešenému problému) na straně druhé?	13
4 Výsledky, přínosy a dopady programu	14
4.1 Jak odpovídají očekávané výsledky společenských potřebám, na které program reaguje, a stanoveným cílům programu?	14
4.2 Jak odpovídají stanovené formy výsledků očekávaným výsledkům?	15
4.3 Jaké jsou očekávané přínosy programu?	15
4.4 Jak odpovídají očekávané výsledky předpokládaným přínosům a dopadům?	16
4.5 Jsou předpokládané přínosy a dopady v souladu se společenskými potřebami a cíli programu?	16
5 Výdaje programu	17
5.1 Jsou výdaje programu stanoveny reálně ve vztahu k zaměření a cílům programu?	17
5.2 Jak odpovídá škála uznatelných výdajů cílům a aktivitám programu?	17
6 Aktivity programu a příjemci podpory	18
6.1 Jak odpovídají podporované aktivity cílům programu, očekávaným výsledkům a předpokládaným přínosům?	18
6.2 Jak odpovídá vymezení příjemců podpory zaměření a cílům programu?	18
7 Způsob realizace	19
7.1 Jakým způsobem bude program realizován?	19
8 Hodnocení a výběr projektů	20
8.1 Jak budou hodnoceny návrhy projektů?	20
8.2 Jakým způsobem budou vybírány projekty k podpoře?	20
8.3 Jak bude probíhat průběžné a závěrečné hodnocení projektů?	20

9	Monitorování programu a jeho evaluace	22
9.1	Jak bude probíhat monitorování programu?	22
9.2	Jak bude využito monitorování programu?.....	22
9.3	Jakým způsobem bude program evaluován?	22
9.4	Jak bude sledováno a hodnoceno splnění cílů programu?	23
9.5	Jak budou využity výsledky evaluace?.....	24
9.6	Jak bude sledováno a hodnoceno dosažení výsledků, přínosů a dopadů?	24
10	Vymezení rizik.....	25
10.1	Jakým způsobem jsou identifikovaná rizika relevantní zaměření, cílům, aktivitám a způsobu implementace programu?	25
11	Závěry a doporučení.....	26
11.1	Text programu	26
11.2	Intervenční logika programu	27
11.3	Výsledky programu.....	28
11.4	Přínosy programu	28
11.5	Hodnocení projektů.....	28
11.6	Evaluace programu.....	28
11.7	Závěrečný výrok evaluátora po zpracování připomínek a doporučení	29

1 Úvod

Tento dokument přináší ex-ante hodnocení programu podpory výzkumu, experimentálního vývoje a inovací **Prostředí pro život 2**, který připravilo Ministerstvo životního prostředí ČR (MŽP) a bude implementovat Technologická agentura ČR (TA ČR). Cílem ex-ante hodnocení bylo zhodnocení návrhu programu dle požadavků stanovených v Základních principech přípravy a hodnocení programů a skupin grantových projektů výzkumu, vývoje a inovací schválených usnesením vlády ze dne 13. května 2015 č. 351 části I. a Postupu Rady při hodnocení návrhů programů účelové podpory a skupin grantových projektů, který byl schválen Radou pro výzkum, vývoj a inovace na jejím 351. zasedání dne 29. listopadu 2019. Uvedené principy navrhují základní strukturu ex-ante hodnocení, přičemž umožňují ji modifikovat podle povahy a zaměření hodnocených programů. Postup Rady na tyto principy navazuje a představuje doporučený postup při zpracování návrhů nových programů účelové podpory a skupin grantových projektů a jejich posuzování RVVI před jejich předložením vládě ke schválení.

Ex-ante hodnocení se **zaměřilo na tyto oblasti**:

- Zaměření a cíle programu a jejich relevance národním prioritám, strategiím a koncepcím;
- Intervenční logika programu;
- Výsledky, přínosy a dopady programu;
- Výdaje programu;
- Aktivita programu a příjemci podpory;
- Způsob realizace;
- Hodnocení a výběr projektů;
- Monitorování programu a jeho evaluace;
- Vymezení rizik.

Metodologicky provedené ex-ante hodnocení vycházelo z doporučení Rakouské platformy pro evaluaci výzkumných a inovačních politik FT-EVAL¹ a metodologických dokumentů vypracovaných v návaznosti na nejlepší mezinárodní praxi:

- Čadil, V. (2012): Obecný rámec pro hodnocení programů výzkumu, vývoje a inovací a jeho možné využití v České republice. Ergo 07/02, s. 3-9.
- Čadil, V. (2020): Ex-ante hodnocení programů výzkumu, vývoje a inovací. Oponentura, nebo proces? <https://vedavyzkum.cz/blogy-a-komentare/vladislav-cadil/ex-ante-hodnoceni-programu-vyzkumu-vyvoje-a-inovaci-oponentura-nebo-proces>
- Srholec, M. (2015): Návrh obecných zásad hodnocení programů účelové podpory výzkumu, vývoje a inovací a potřebných systémových změn. Praha, MŠMT.

Pro evaluaci byl využit přístup kombinující rešerši a analýzu dokumentů s expertním přístupem evaluátora.

Ex-ante evaluace byla provedena jako proces doprovázející přípravu programu. Po vypracování návrhu programu, který prošel interním připomínkovým řízením MŽP a připomínkováním TA ČR, byla provedena první část hodnocení. Toto hodnocení stanovilo připomínky a doporučení pro úpravu návrhu programu. Po jejich zapracování byla provedena druhá část hodnocení, která sledovala, zda a jakým způsobem byla zapracována vzešlá doporučení. V následujícím textu je každou evaluační otázku uvedeno hodnocení z první části. V případě zásadnějších připomínek a doporučení je následně uveden stav po zapracování připomínek a doporučení. Součástí závěru je konečný výrok evaluátora k zapracování klíčových doporučení, resp. připomínek.

Zpráva je strukturována podle oblastí hodnocení, přičemž pro každou oblast hodnocení jsou stanoveny evaluační otázky. Tyto evaluační otázky vycházejí z kritérií stanovených v Kontrolním listu, který je

---

¹ https://www.fteval.at/content/home/standards/fteval_standards/

přílohou výše uvedeného Postupu Rady. Tato kritéria jsou vesměs formulována binárně. Pokud by byla při ex-ante hodnocení použita v nezměněné podobě, mohlo by takové hodnocení ustrnout jen v hledání binárních odpovědí, čímž by vyvstalo riziko, že by hodnocení mohlo sklouznout k přílišnému formalismu a opomenutí vnitřní logiky programu. Snahou evaluátora však bylo evaluovat program v jeho celistvosti. Z tohoto důvodu byla kritéria přeformulována do evaluačních otázek, na něž většinou není možné odpovědět jednoduše ANO/NE, ale k jejichž zodpovězení je třeba pochopit vnitřní logiku programu a jednotlivé oblasti hodnocení chápat z hlediska programu jako celku. Otázky však nejsou formulovány tak, aby na ně evaluátor přímo odpověděl. Takový přístup by v některých případech mohl vést jen k opakování částí textu programu. Jsou formulovány tak, jak si je klade evaluátor při analyzování programu, při hledání informací nezbytných pro stanovení svého verdiktu k jednotlivým oblastem hodnocení a formulaci případných doporučení. Ta jsou uvedena v závěru této evaluační zprávy.

Předložená evaluace návrhu programu vychází z těchto dokumentů:

- Text programu Prostředí pro život 2 (verze návrhu programu s vypořádanými připomínkami z VPŘ MŽP, VR),
- Průběžné hodnocení programu na podporu aplikovaného výzkumu, vývoje a inovací v oblasti životního prostředí – Prostředí pro život,
- Aktualizovaná koncepce výzkumu, vývoje a inovací Ministerstva životního prostředí na léta 2016-2035 s výhledem do roku 2050.

2 Zaměření a cíle programu a jejich relevance národním prioritám, strategiím a koncepcím

2.1 Z jakých koncepcí a strategií vychází návrh programu?

Text programu uvádí, že program je připraven na základě národních a zahraničních strategií a koncepcí. Z národních strategií a koncepcí program vychází jednak z dokumentů v oblasti výzkumu, vývoje a inovací, jednak v oblasti politiky životního prostředí.

Z hlediska národních dokumentů v oblasti výzkumu, vývoje a inovací se jedná o Aktualizovanou koncepci výzkumu, vývoje a inovací Ministerstva životního prostředí na léta 2016-2035 s výhledem do roku 2050, Národní politiku výzkumu, vývoje a inovací České republiky 2021+, Národní priority orientovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací, Národní výzkumné a inovační strategii pro inteligentní specializaci České republiky. Z dokumentů v oblasti politiky životního prostředí program vychází ze Státní politiky životního prostředí ČR 2030 s výhledem do roku 2050, Politiky ochrany klimatu ČR, Strategickou rámce Cirkulární Česku 2040, Plánu odpadového hospodářství České republiky pro období 2015-2024 s výhledem do roku 2035, Strategie ochrany biologické rozmanitosti ČR 2016-2025, Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR, Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu a Strategického rámce Česká republika 2030.

Ze zahraničních strategií a koncepcí program vychází ze Zelené dohody pro Evropu, 8. akčního plánu EU pro životní prostředí. V části 8. Odůvodnění hlavního a specifických cílů Programu text programu uvádí odkaz na Zprávu o strategickém výhledu z roku 2022 – Souběžná zelená a digitální transformace v novém geopolitickém kontextu. Tento dokument ale není uveden, resp. není diskutována relevance návrhu programu k tomuto dokumentu v části 6. Zaměření programu. Další evropské strategie návrh textu programu nezmiňuje. Protože je navržený program nástrojem realizace Aktualizované koncepce výzkumu, vývoje a inovací Ministerstva životního prostředí na léta 2016 až 2035 s výhledem do roku 2050, tyto strategie a soulad koncepce (a návazně z ní vycházejícího programu jsou podrobně popsány v příloze Aktualizované koncepce výzkumu, vývoje a inovací Ministerstva životního prostředí na léta 2016-2035 s výhledem do roku 2050).

Návrh programu uvádí všechny strategické a koncepční dokumenty, které jsou relevantní problematice životního prostředí na národní úrovni. Jednotlivé strategie a koncepce jsou však uvedeny pouze jako výchozí materiály, vazba programu na jednotlivé uvedené dokumenty není blíže konkretizována. V případě Aktualizované koncepce výzkumu, vývoje a inovací Ministerstva životního prostředí na léta 2016-2035 s výhledem do roku 2050 návrh programu uvádí, že je připraven na jejím základě. **Vhodnější a přesnější by bylo říci, že program je klíčovým nástrojem realizace této koncepce** (spolu s institucionální podporou poskytovanou na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumných organizací).

Stav po zapracování připomínek a doporučení

Text programu explicitně uvádí, že program je nástrojem realizace Aktualizované koncepce výzkumu, vývoje a inovací Ministerstva životního prostředí na léta 2016-2035 s výhledem do roku 2050

2.2 Jak je program relevantní aktuálními prioritami v předmětné oblasti?

Text programu uvádí, že program je v souladu s Národními prioritami orientovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací, zejména s prioritou 3 Prostředí pro život. Dále uvádí, že vzhledem k průřezovosti řešené problematiky je program relevantní více či méně všem prioritám.

Text návrhu programu dále uvádí, že cíl programu je shodný s hlavním cílem Aktualizované koncepce výzkumu, vývoje a inovací Ministerstva životního prostředí na léta 2016 až 2035 s výhledem do roku

2050. Explicitně však neuvádí relevanci jednotlivým oblastem a podoblastem této koncepce. Nicméně tato relevance je zřejmá z popisu odůvodnění hlavního cíle a specifických cílů programu.

2.3 Na jaké společenské potřeby program reaguje?

Program je nástrojem Aktualizované koncepce výzkumu, vývoje a inovací Ministerstva životního prostředí na léta 2016 až 2035 s výhledem do roku 2050, jako takový reaguje na vysoce aktuální potřebu reakce výzkumné sféry na vývoj nových technických, technologických a dalších řešení v oblasti životního prostředí včetně ochrany klimatu, rozvoje cirkulární ekonomiky a udržitelného rozvoje.

Text programu podrobně popisuje potřebu zaměření podporovaných výzkumných aktivit. Zdůvodňuje potřebu výzkumu v oblasti zvýšení jakosti vody, kvality ovzduší, snížení expozice obyvatel a životního prostředí nebezpečným chemickým látkám, zvyšování připravenosti a resilience společnosti vůči mimořádným událostem a krizovým situacím, adaptace lidských sídel, snižování emisí skleníkových plynů, odpadového a oběhového hospodářství, efektivního nakládání s materiály, hospodaření v krajině a tvorby krajiny, zachování biologické rozmanitosti a v neposlední řadě tvorby politik v oblasti životního prostředí.

Kromě uvedených výzkumných potřeb program reaguje na potřebu podpory excelentního výzkumu, rozvoje mezinárodní spolupráce, zajištění rovných příležitostí, podporu začínajících výzkumníků, rozvoje lidských zdrojů a rozvoje konkurenceschopnosti ČR. Otázkou je, zda by program měl přispívat k rozvoji konkurenceschopnosti ČR. V této souvislosti je vhodné si říci, že pojem konkurenceschopnost je velmi široký. **Pokud má program napomáhat posilování konkurenceschopnosti, je třeba si stanovit, k jaké konkurenceschopnosti by měl přispívat.** Z hlediska povahy programu se jedná zejména o konkurenceschopnost výzkumu a vývoje obecně, specificky konkurenceschopnost výzkumných organizací. Vazba k hospodářské konkurenceschopnosti založené na produkci zboží a služeb s vysokou přidanou hodnotou by se vzhledem k rozsahu programu měla týkat spíše podpořených podniků, nikoliv celé ČR.

Stav po zapracování připomínek a doporučení

Pojem konkurenceschopnosti byl upřesněn. Program se zaměří na znalostně zaměřenou konkurenceschopnost podniků a konkurenceschopnost výzkumu a vývoje, resp. konkurenceschopnost výzkumných organizací.

2.4 Jsou tyto potřeby analyzovány a je řádně zdůvodněna potřeba intervence programu?

Text programu uvádí, že odůvodnění potřebnosti programu poskytují strategie, politiky a další evropské a národní dokumenty uvedené v textu programu. Zdůvodnění potřebnosti programu je v textu programu popsáno velmi podrobným a místy až vyčerpávajícím způsobem ve vztahu k jednotlivým specifickým cílům programu. Popisované trendy ve vývoji životního prostředí jsou blíže charakterizovány v Aktualizované koncepci výzkumu, vývoje a inovací Ministerstva životního prostředí na léta 2016 až 2035 s výhledem do roku 2050. Potřeba programu je dále doložena porovnáním pozice ČR v jednotlivých komponentách (indikátorech) European Innovation Scoreboard.

Protože navržený program je jedním z nástrojů realizace Aktualizované koncepce výzkumu, vývoje a inovací Ministerstva životního prostředí na léta 2016 až 2035 s výhledem do roku 2050 je možné analýzu potřebnosti programu také nalézt v přílohách 1 a 2 Aktualizované koncepce výzkumu, vývoje a inovací Ministerstva životního prostředí na léta 2016 až 2035 s výhledem do roku 2050.

Příloha 1 Aktualizované koncepce výzkumu, vývoje a inovací Ministerstva životního prostředí na léta 2016 až 2035 s výhledem do roku 2050 přinesla analýzu současného stavu podpory VaVal v oblasti životního prostředí, udržitelného rozvoje a klimatu a vyhodnocení plnění stávající Koncepce výzkumu

a vývoje Ministerstva životního prostředí na léta 2016-2025. Příloha 2 této koncepce byla věnována popisu souladu koncepce s evropskými a národními koncepčními dokumenty.

Uvedené přílohy na základě statistických dat o podpoře VaV v oblasti životního prostředí a na základě potřeb vyplývajících z národních a evropských dokumentů poskytují podrobné věcné zdůvodnění potřebnosti koncepce a nástrojů její realizace, tedy také navrženého programu.

Další zdůvodnění potřebnosti programu přináší Průběžné hodnocení programu na podporu aplikovaného výzkumu, vývoje a inovací v oblasti životního prostředí – Prostředí pro život. Toto hodnocení sledovalo procesní charakteristiky programu, jeho dosavadní výsledky a pokrok v plnění cílů programu. Zjišťovalo odpovědi na tyto evaluační otázky:

- Mají podané návrhy projektů ambice naplnit cíle programu?
- Jsou používány metody výběru projektů správné?
- Je správně prováděno monitorování projektů?
- Ve vztahu k plnění cílů bude hodnocen:
  - Dosavadní průběh Programu – dosavadní výsledky
  - Relevance dosavadních a očekávaných výsledků s cíli programu a stávající míra splnění cílů Programu vyjádřená prostřednictvím indikátorů

Obsahové zaměření provedené evaluace tedy poskytuje relativně omezené argumenty pro zdůvodnění a věcné vymezení programu. Z hlediska potřebnosti lze jeho přínos spatřovat ve skutečnosti, že ukazuje zastoupení věcných (tematických) oblastí programu v podpořených projektech. Přínos evaluace spíše spočívá v poskytnutí informací pro nastavení parametrů a procesů realizace navrženého programu.

2.5 Jakým způsobem program vychází z evaluace předchozích relevantních programů?

Text návrhu programu neuvádí, že by se při jeho tvorbě vycházelo z evaluací předchozího programu Prostředí pro život či jiných komplementárních programů. Průběžné hodnocení programu na podporu aplikovaného výzkumu, vývoje a inovací v oblasti životního prostředí – Prostředí pro život ale uvádí, že představuje jedno z východisek pro přípravu programu Prostředí pro život 2. Obsahové zaměření tohoto hodnocení včetně evaluačních otázek je uvedeno výše. Z něj vyplývá využití poznatků z evaluace pro nastavení parametrů programu a procesu implementace (hodnocení a výběru projektů, monitorování průběhu projektů a programu).

2.6 Jaká je synergie, popř. komplementarita s jinými programy?

Text programu zmiňuje synergii či komplementaritu s národními programy ZEMĚ a ZEMĚ II Ministerstva zemědělství a programů MPO a TA ČR. Koordinace s těmito programy bude řešena procesně účastí zástupců resortů v řídicích orgánech programů.

Ze zahraničních programů text programu zmiňuje programy Horizont Evropa a LIFE. Tyto programy jsou popsány v části 19. Srovnání současného stavu v ČR a v zahraničí. Horizon Europe navržený program z obsahového hlediska předchází, zatímco program LIFE jej následuje.

2.7 Jak odpovídají cíle programu výsledkům analýzy řešené problematiky?

Cíle programu vycházejí z Aktualizované koncepce výzkumu, vývoje a inovací Ministerstva životního prostředí na léta 2016 až 2035 s výhledem do roku 2050. Text programu přináší několik (hlavních) cílů programu. Nejprve stanovuje, že: „Cílem programu je přinést nová řešení v oblasti životního prostředí, ochrany klimatu, rozvoje oběhového hospodářství a související nutné socioekonomické transformace.“ Tento cíl je dále rozepsán. Text programu stanovuje, že hlavním cílem programu je:

- „zkvalitnit veřejnou správu v ochraně životního prostředí, klimatu, v oblasti přechodu na oběhové hospodářství a udržitelného rozvoje,
- přinést nová technologická, technická a další řešení tak, aby Česká republika patřila mezi země s co nejmenším ohrožením životního prostředí,
- rozšířit poznání ve stěžejních oblastech ochrany životního prostředí, klimatu, biodiverzity, oběhového hospodářství a udržitelného rozvoje společnosti.“

Nadto text programu stanovuje čtyři specifické cíle, které vycházejí ze Státní politiky životního prostředí ČR 2030:

- přispět ke kvalitnímu a bezpečnému životnímu prostředí,
- přispět ke klimatické neutralitě EU, rozvoji oběhového hospodářství a převodu hospodaření s (vodními) zdroji z lineárního k cirkulačnímu principu, k podpoře udržitelného rozvoje a konkurenceschopnosti ČR,
- přispět k rozmanitosti a ekologické stabilitě krajiny a přírody, jejich ochraně a šetrnému využívání,
- přispět k tvorbě politik na základě odborných poznatků (průřezové nástroje).

Formulace cílů programu tedy odpovídá cílům koncepčních dokumentů, z nichž program vychází – zejména Aktualizované koncepce výzkumu, vývoje a inovací Ministerstva životního prostředí na léta 2016 až 2035 s výhledem do roku 2050 a Státní politiky životního prostředí ČR 2030. Zaměření cílů programu je obsahově v souladu s potřebností programu popsanou v textu programu a závěry příloh 1 a 2 Aktualizované koncepce výzkumu, vývoje a inovací Ministerstva životního prostředí na léta 2016 až 2035 s výhledem do roku 2050, ale cíle nejsou formulovány z hlediska požadované změny, které má být dosaženo prostřednictvím programu (viz část 3 Intervenční logika programu).

2.8 Jak jsou cíle programu hierarchicky strukturované?

Hlavní cíl, resp. hlavní cíle programu a specifické cíle jsou uvedeny výše. Hlavní cíl programu je nejprve formulován jednou větou a následně strukturován do tří bodů. Na hlavní cíl programu navazují čtyři specifické cíle, které jsou dále specifikovány v jednotlivých odrážkách.

Otázkou je, proč je hlavní cíl programu strukturován do tří body, když tyto body v podstatě nepřinášejí bližší upřesnění cíle. Přinesení nových řešení jinými slovy znamená rozšíření poznání. Zkvalitnění veřejné správy lze spíše považovat za specifický cíl programu, případně jeho dopad. **Vhodnější by bylo hlavní cíl programu formulovat jednou větou, která ukáže požadovanou změnu, které má být dosaženo prostřednictvím programu.**

Specifické cíle programu jsou svým zaměřením takřka identické s body, do nichž je strukturován hlavní cíl programu. **Obecně mají specifické cíle programu určovat cesty (dílčí cíle), které vedou k naplnění hlavního cíle.** Pokud by byl hlavní cíl stanoven jednou větou popisující změnu vyvolanou programem, specifické cíle by mohly zůstat ve stávajícím znění.

Každý specifický cíl je dále upřesněn jednotlivými body (odrážkami). **Z popisu není zřejmé, zda se jedná o skutečné upřesnění cíle, nebo prioritní oblasti (témata) výzkumu.** Rozdílné formulace jednotlivých bodů naznačují, že to může být oboje, což je z metodologického hlediska nesprávné.

Stav po zapracování připomínek a doporučení

Cíle programu byly upřesněny ve smyslu výše uvedených připomínek. Hlavní cíl programu je stanoven takto: „prostřednictvím VaVal přinést nové poznatky a nová řešení, která přispějí k zajištění zdravého, bezpečného a resiliентního životního prostředí pro dobrý život lidí a udržitelný rozvoj společnosti, k efektivnímu využívání přírodních zdrojů a minimalizaci rizik plynoucích z lidské činnosti pro životní prostředí a klima, ke zlepšení ochrany přírody a krajiny ČR.“ Tento cíl vychází z Aktualizované koncepce

výzkumu, vývoje a inovací Ministerstva životního prostředí na léta 2016-2035 s výhledem do roku 2050. Naplnění tohoto cíle je zajištěno prostřednictvím tří vertikálních a čtyř horizontálních specifických cílů. Vertikální specifické cíle jsou stanoveny na základě očekávaných oblastí užití výsledků (dopadů výzkumu). Jsou vymezeny takto:

- zkvalitnit veřejnou správu v ochraně životního prostředí, klimatu, v oblasti přechodu na oběhové hospodářství a udržitelného rozvoje,
- přinést nová technologická, technická a další řešení tak, aby Česká republika patřila mezi země s co nejmenším ohrožením životního prostředí,
- rozšířit poznání ve stěžejních oblastech ochrany životního prostředí, klimatu, biodiverzity, oběhového hospodářství a udržitelného rozvoje společnosti.

Na tyto vertikální specifické cíle navazují jednotlivé podprogramy.

Horizontální specifické cíle jsou vymezeny tematicky v souladu se Státní politikou životního prostředí ČR 2030, a to takto:

- přispět ke kvalitnímu a bezpečnému životnímu prostředí;
- přispět ke klimatické neutralitě EU, rozvoji oběhového hospodářství a k převodu hospodaření se zdroji (včetně vodních) z lineárního k cirkulačnímu principu, k podpoře udržitelného rozvoje a znalostně založené (technologické a environmentálně příznivé) konkurenceschopnosti ČR;
- přispět k ochraně biologické rozmanitosti, k obnově přírodních ekosystémů, k ekologické stabilitě přírody a krajiny a jejich ochraně a šetrnému využívání;
- přispět k tvorbě politik a nástrojů zejména v oblasti životního prostředí a ochrany klimatu, a to na základě odborných poznatků (průřezové nástroje).

3 Intervenční logika programu

3.1 Co má cíl programu změnit ve srovnání s výchozím stavem?

V části 8. Odůvodnění hlavního a specifických cílů programu je k jednotlivým specifickým cílům uvedena řada problémů a potřeb, na jejichž řešení má program reagovat. Tyto problémy a potřeby jsou u popisu zaměření specifických cílů zredukovány, resp. jsou vybrány jen ty nejdůležitější (avšak jak bylo uvedeno výše, není zřejmé, zda se jedná o upřesnění cíle nebo prioritní oblasti výzkumu). **Tyto potřeby, problémy však nejsou odpovídajícím způsobem transformovány do intervenční logiky programu.** Hlavní cíl programu totiž jasně neformuluje požadovanou změnu, které má být programem dosaženo. Přinesení nových řešení, resp. poznatků VaV (rozšíření znalostní základny) neimplikuje dosažení kvalitativní změny, na níž by se program měl zaměřovat (tj. vyřešení problémů a potřeb uvedených u jednotlivých specifických cílů programu). Pokud by cílem programu bylo získání nových řešení, bylo by z hlediska samotné podstaty VaV, které vždy přinášejí nová řešení, možné již v tuto chvíli hovořit o splnění cílů programu.

Program uvádí, že tato řešení jsou nutná k zajištění zdravého, bezpečného a resilientního životního prostředí, udržitelný rozvoj, efektivní využívání veřejných zdrojů a minimalizaci rizik vyplývajících z lidské činnosti pro životní prostředí. Avšak toto jsou obecně platná tvrzení a spíše obecné oblasti dopadů, nikoliv cíle programu stanovující konkrétní (kvantitativní a kvalitativní) změnu.

Z výše uvedených důvodů by bylo vhodné hlavní cíl programu přeformulovat ve smyslu dosažení kvalitativní změny v předmětných oblastech založené na využívání nových poznatků VaV.

Stav po zapracování připomínek a doporučení

Cíle programu byly upraveny dle připomínek uvedených v této a předchozí části. Hlavní cíl programu i jednotlivé vertikální a horizontální specifické cíle jsou formulovány ve smyslu dosažení kvalitativních změn, které vyplývají z Aktualizované koncepce, Státní politiky životního prostředí ČR 2030 a Zelené dohody pro Evropu.

3.2 Jak je popsána intervenční logika programu?

Intervenční logika programu není v textu programu explicitně uvedena. Absence intervenční logiky může být příčinou, proč hlavní cíl programu není formulován ve smyslu kvalitativní změny, a proč jsou specifické cíle zaměřeny stejně jako jednotlivé body hlavního cíle.

Jednotlivé specifické cíle jsou rozepsány do bodů, v jejich formulaci se mísí obsahové upřesnění specifických cílů s prioritními oblastmi (tématy) VaV. Program je rozčleněn do tří podprogramů, které odpovídají segmentům užití výsledků VaV:

- PP1 - Inovace a operativní výzkum ve veřejném zájmu;
- PP2 - Nová řešení pro ekonomiku, životní prostředí a společnost;
- PP3 - Environmentální a klimatické výzvy v dlouhodobé perspektivě.

Cílem PP1 je zjednodušit, zkvalitnit a zefektivnit veřejnou správu v oblasti životního prostředí a ochrany klimatu, vytvářet prostředí pro prosazování principů oběhového hospodářství a udržitelného rozvoje ve veřejném sektoru. Pro PP2 není stanoven vlastní cíl, text programu určuje, že PP2 je zaměřen na nové postupy, technologie, služby a obecně nová řešení s vysokým potenciálem pro rychlé uplatnění v praxi. Vlastní cíl není stanoven ani pro PP3, který se věnuje podpoře časově a znalostně náročnějších řešení založených na dlouhodobějším sledování společenských, klimatických, environmentálních, přírodních a dalších změn a trendů.

Text programu výslovně neuvádí vazbu podprogramů k hlavnímu cíli a specifickým cílům programu. Z popisu podprogramů je zřejmé, že PP1 se přímo vztahuje ke 4. specifickému cíli (příspěvek k tvorbě

politik na základě odborných poznatků), přičemž tematicky naplňuje zbývající tři cíle. PP2 a PP3 svým zaměřením přispívají k realizaci první tří specifických cílů.

K jednotlivým podprogramům jsou uvedeny obecně vymezené oblasti podpory s tím, že konkrétní tematické okruhy budou určeny pro jednotlivé veřejné soutěže.

Očekávané výsledky programu jsou stanoveny v podobě formálních výsledků daných Metodikou 17+, resp. sledovaných v RIV. Pro jednotlivé podprogramy nejsou stanoveny specifické škály očekávaných formálních výsledků, přestože rozdílné zaměření podprogramů přímo předurčuje, že v každém podprogramu by mělo být dosaženo rozdílné četnosti jednotlivých druhů formálních výsledků.

Přínosy programu jsou stanoveny pro úroveň celého programu a pro jednotlivé specifické cíle, nejsou určeny pro jednotlivé podprogramy.

Stav po zpracování připomínek a doporučení

Intervenční logika programu byla doplněna dle uvedených připomínek. Stanovená intervenční logika jasně a konkrétně propojuje hlavní cíl s vertikálními specifickými cíli, které jsou realizovány prostřednictvím jednotlivých podprogramů. Vertikálními cíli, resp. jednotlivými podprogramy prostupují tematicky vymezené horizontální specifické cíle programu. V jednotlivých podprogramech je realizována klíčová aktivita programu - podpora projektů orientovaného výzkumu, vývoje a inovací realizovaných v celé TRL škále. Realizace této aktivity vede k výstupům a výsledkům programu. Důsledek dalšího využití jsou dopady (přínosy) programy. Ty vznikají a jsou stanoveny na úrovni podprogramů (vertikálních specifických cílů) a na úrovni horizontálních specifických cílů. Dopady na úrovni podprogramů vytvářejí základ pro vznik dopadů na úrovni horizontálních specifických cílů, které dále vedou k dopadu na úrovni hlavního cíle. Ten odpovídá nasycení potřeb a realizaci VaV témat stanovených v Aktualizované koncepci a Státní politice životního prostředí ČR 2030. Intervenční logika programu je přehledně nastíněna obrázkem (schématem).

3.3 Jak odpovídá intervenční logika zaměření a cílům programu na straně jedné a výchozí situaci (řešenému problému) na straně druhé?

Hodnocení vztahu intervenční logiky zaměření a cílům programu a výchozí situaci je limitováno absencí explicitně stanovené intervenční logiky v textu programu. Jak již bylo uvedeno výše, hlavní cíl i specifické cíle jsou formulovány v souladu s příslušnými koncepčními a strategickými dokumenty v oblasti životního prostředí. Potřebnost cílů programu je sice popsána, ale tato potřebnost programu však není náležitým způsobem transformována do požadované změny, které má program dosáhnout. Tedy cíle programu nejsou stanoveny ve smyslu dosažení (kvantitativní a kvalitativní) změny.

Specifické cíle dostatečně nestanovují, jakým způsobem bude dosaženo hlavního cíle, ale jinými slovy popisují hlavní cíle programu. Specifické cíle jsou blíže rozepsány, ale tato bližší specifikace směřuje cíle s podporovanými tématy VaV.

Podprogramy jsou stanoveny na základě segmentů užití výsledků, kromě prvního podprogramu nemají zbývající podprogramy stanoven vlastní cíl. Podprogramy také nejsou jasně provázány se specifickými cíli programu.

Stav po zpracování připomínek a doporučení

Intervenční logika programu adekvátně reaguje na výchozí stav popsáný v Aktualizované koncepci a Národní politice, rovněž odpovídajícím způsobem zohledňuje závazky ČR vyplývající ze Zelené dohody pro Evropu. Vymezení jednotlivých specifických cílů koresponduje s cíli Aktualizované koncepce. V důsledku program zásadním způsobem přispěje její realizaci a významně napomůže splnění závazků ČR, které resultují ze Zelené dohody pro Evropu. Jednotlivé podprogramy jsou blíže specifikovány a provázány s vertikálními specifickými cíli programu.

4 Výsledky, přínosy a dopady programu

4.1 Jak odpovídají očekávané výsledky společenských potřebám, na které program reaguje, a stanoveným cílům programu?

Text programu stanovuje, že vzhledem k rozdílnému charakteru a časové náročnosti řešení projektů v jednotlivých podprogramech se budou hlavní typy očekávaných výsledků lišit, přičemž typy očekávaných výsledků budou pro každý podprogram stanoveny pro jednotlivé veřejné soutěže. Dále text programu uvádí, že budou podpořeny pouze projekty, ve kterých lze očekávat dosažení alespoň jednoho z následujících druhů výsledků:

- P – patent
- F – výsledky s právní ochranou – užitný vzor, průmyslový vzor
- G – technicky realizované výsledky – prototyp, funkční vzorek
- R – software
- N_{metS} – metodika schválená příslušným orgánem veřejné správy, do jehož kompetence daná problematika spadá;
- N_{metC} – metodika certifikovaná oprávněným orgánem;
- N_{map} – specializovaná mapa s odborným obsahem,
- N_{metA} – metodika
- H_{neleg} – výsledky promítnuté do směrnic a předpisů nelegislativní povahy v působnosti MŽP nebo dalších orgánů veřejné správy s působností v ochraně životního prostředí
- H_{konc} – výsledky promítnuté do schválených strategických a koncepčních dokumentů výzkumu a vývoje veřejnosprávních úřadů
- V, V_{souhrn} – výzkumná zpráva
- Z_{polop}, Z_{tech} – poloprovoz, ověřená technologie
- S – specializovaná veřejná databáze
- H_{leg} – výsledky promítnuté do právních předpisů a norem
- O – další výsledky splňující § 2 odst. 2 písm. k) Zákona, a to vždy zároveň s dalším relevantním typem výsledku, nejčastěji V_{souhrn}

Dále text programu uvádí, že možné jsou i další druhy výsledků; podle povahy projektu a činností v jeho rámci to mohou být zejména:

- J_{imp}, J_{SC}, J_{ost} – recenzovaný odborný článek
- B – odborná kniha
- C – kapitola v odborné knize
- D – stať ve sborníku.

Další výsledky uvedené v textu programu slouží zejména k diseminaci výsledků:

- E, popř. E_{krit} – uspořádání výstavy, popř. s kritickým katalogem
- M – uspořádání konference
- W – uspořádání semináře (workshopu)

Text programu tedy uvádí všechny typy výsledků uvedené v Metodice 17+, resp. RIV, s tím, že stěžejní (povinné) jsou typy výsledků uvedené v prvním bloku výčtu typů formálních výsledků. Výčet stěžejních, povinných typů výsledků je v souladu se zaměřením programu na aplikovaný VaVal.

Při stanovování výsledků se text programu příliš soustředí na typy formálních výsledků. V této souvislosti je však vhodné říci, že **výsledky projektů, programu jsou nové znalosti, poznatky získané vědeckým přístupem a vědeckými metodami, které přinášejí nová řešení, odpovědi na stanovené problémy, výzvy a témata, na které program svým zaměřením reaguje, a v důsledku vedou ke splnění cílů programu. Obsahové, tematické zaměření těchto výsledků však v textu programu výslovně**

uvedeno není. Nelze tedy říci, jak odpovídají očekávané výsledky společenských potřebám, na které program reaguje, a stanoveným cílům programu. Jsou uvedeny pouze typy výsledku (tj. typ, kategorie dle Metodika 17+ a RIV), které představují způsob, jakým je výsledek prezentován či právně chráněn.

Stav po zapracování připomínek a doporučení

Text programu u přehledu typů výsledků rozlišil, že jedná o výstup, což je z metodologického hlediska správně. U jednotlivých podprogramů je uvedeno, k čemu by mělo přispět využití výsledků. V tomto smyslu lze hovořit o tom, že očekávané výsledky (tj. poznatky) odpovídají společenským potřebám, na které program reaguje.

4.2 Jak odpovídají stanovené formy výsledků očekávaným výsledkům?

Očekávané kategorie výsledků uvedené v návrhu textu programu jsou zmíněny výše. Navržené typy stěžejních (hlavních) výsledků odpovídají povaze podporovaného VaV, tedy aplikovanému VaV, a zaměření programu. Způsob, jakým stanovené formy výsledků odpovídají požadovaným výsledkům, tj. znalostem, poznatkům VaV, není možné určit, protože text programu explicitně neuvádí tematické, obsahové vymezení výsledků.

4.3 Jaké jsou očekávané přínosy programu?

Text programu stanovuje přínosy na úrovni celého programu, podprogramů a na úrovni jednotlivých specifických cílů. Text programu uvádí, že hlavním přínosem programu bude: „příspěvek České republiky k dosahování cílů Zelené dohody pro Evropu a cílů 8. akčního programu pro životní prostředí EU, tím ke kvalitnější ochraně životního prostředí v ČR a zvyšování kvality života prostřednictvím inovativních řešení.“ Další přínos uvedený v textu programu spočívá v posílení mezinárodní konkurenceschopnosti výzkumných pracovišť. Konkurenceschopnost je však velmi široký a mnohohrstevný pojem nabývající řady podob.

V případě prvního podprogramu spočívá přínos zejména ve zkvalitnění veřejné správy v oblasti životního prostředí. Tento přínos je konzistentní se zaměřením tohoto podprogramu. Ve druhém podprogramu je přínos stanoven jako zvýšení konkurenceschopnosti firem tak, aby přispívaly k dosahování cílů Zelené dohody. To sice odpovídá zaměření podprogramu, nicméně je vhodné si opět definovat, o jakou konkurenceschopnost se jedná. Třetí podprogram by měl dosáhnout zásadního posunu ve VaV v daných tématech, rozvoji spolupráce, mezinárodní spolupráce a rozvoji začínajících výzkumníků. Tyto přínosy odpovídají zaměření tohoto podprogramu.

Přínosy u prvního specifického cíle jsou sice relevantní danému cíli, ale jsou stanoveny vesměs velmi obecně a v dlouhodobém horizontu, proto jejich prokázání (změření) na základě uvedených kvantitativních informačních zdrojů a ukazatelů může být problematické.

Podobně obecné a s využitím navržených způsobů hodnocení obtížně měřitelné jsou také některé přínosy u druhého specifického cíle, zejména v případě příspěvku ČR ke klimatické neutralitě EU, rozvoji oběhového hospodářství, zvyšování konkurenceschopnosti hospodářství a udržitelného rozvoje společnosti. Tyto makrodopady jsou nadto významně ovlivněny regulačním rámcem, jehož vliv může být významnější než vliv praktického uplatnění poznatků VaV.

Také u třetího specifického cíle jsou uvedeny některé velmi obecné a obtížně vyhodnotitelné přínosy. Příkladem je rozvoj rozmanitosti a obnova přírody a krajiny. Podobně problematické jsou také přínosy u čtvrtého specifického cíle. Celkový přínos spočívající v celkové koherenci politik vlády v souladu se strategickým rámcem ČR 2030 je příliš široký a přesahující vlastní možný vliv vyplývající z uplatnění dosažených poznatků VaV.

Stav po zapracování připomínek a doporučení

Přínosy programu byly upřesněny a stanoveny pro jednotlivé úrovně programu – pro celkovou úroveň (tj. hlavní cíl programu), jednotlivé podprogramy (vertikální specifické cíle) a horizontální specifické cíle. K přínosům byl doplněn způsob jejich hodnocení. Vzhledem ke komplexní povaze přínosů budou tyto hodnoceny s důrazem na jejich kvalitativní aspekty pomocí kvalitativních indikátorů a participativních metod, které umožní zhodnotit obtížně kvantifikovatelné jevy, vývojové tendence (resp. rozdílnou dobu, po níž nastávají přínosy) a zohlednit vliv celkového kontextu.

4.4 Jak odpovídají očekávané výsledky předpokládaným přínosům a dopadům?

V textu programu jsou jednak uvedeny formální výsledky (tj. typy výsledků dle Metodiky 17+ a RIV), jednak dochází k nevhodnému zařazení některých výsledků (poznatků VaV) mezi přínosy programu (mezi přínosy u jednotlivých specifických cílů programu).

Jak již bylo řečeno, návrh textu programu místo výsledků (tj. znalostí) určuje formy, typy výsledků. Typ, forma výsledku sám o sobě nemusí přímo implikovat možné přínosy. Ty nastávají v důsledku využití formálních výsledků. Z tohoto důvodu nelze jednoznačně říci, zda očekávané přínosy mohou být relevantní požadovaným výsledkům. Nicméně u tzv. aplikačních výsledků (resp. forem výsledků) lze předpokládat, že jejich využití přispěje k dosažení stanovených přínosů.

4.5 Jsou předpokládané přínosy a dopady v souladu se společenskými potřebami a cíli programu?

Pokud jako přínosy programu nebudou chápány nesprávně zařazené přínosy, které svojí povahou odpovídají výsledkům (poznatkům VaV) či aktivitám, jsou skutečné přínosy programu zpravidla formulovány velmi obecně. Mírou obecnosti přesahují vymezení společenských potřeb uvedených u argumentace specifických cílů programu (část 8. Odůvodnění hlavního a specifických cílů programu). Očekávané přínosy jsou sice v souladu se společenskými potřebami, nicméně z metodologického hlediska by bylo správné, kdyby přínosy byly definovány na stejné úrovni obecnosti jako společenské potřeby.

Stav po zapracování připomínek a doporučení

Přínosy byly upřesněny a blíže propojeny s jednotlivými vertikálními a horizontálními specifickými cíli. Svým charakterem odpovídají společenským potřebám stanoveným v Aktualizované koncepci a Národní politice a tedy společenským potřebám, které jsou uvedeny v odůvodnění programu.

5 Výdaje programu

5.1 Jsou výdaje programu stanoveny reálně ve vztahu k zaměření a cílům programu?

Text programu uvádí, že návrh výdajů programu vychází z průběžné evaluace programu (dosavadních zkušeností) a také nároků Zelené dohody pro Evropu. Výdaje ze státního rozpočtu jsou stanoveny ve výši 11,15 mld. Kč, oproti předchozímu programu Prostředí pro život jsou výdaje ze státního rozpočtu téměř trojnásobné. Ovšem délka realizace programu je skoro dvojnásobná.

Návrh textu programu přináší také návrh rozpočtu pro jednotlivé roky programu pro jednotlivé podprogramy. Tento rozpočet ukazuje tabulka 1

Tabulka 1 – Rozpočet programu Prostředí pro život 2 a jeho podprogramů. Zdroj: text programu

Rok	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	celkem
PP1 -Inovace a operativní výzkum ve veřejném zájmu										
Výdaje st.rozp.	150,0	310,0	460,0	460,0	460,0	460,0	460,0	540,0	380,0	3 680,0
Ostatní výdaje	16,5	34,1	50,6	50,6	50,6	50,6	50,6	59,4	41,8	404,8
Celkové výdaje	166,5	344,1	510,6	510,6	510,6	510,6	510,6	599,4	421,8	4 084,8
PP2 - Nová řešení pro ekonomiku, životní prostředí a společnost										
Výdaje st.rozp.	140,0	140,0	280,0	280,0	280,0	280,0	250,0	250,0	110,0	2 010,0
Ostatní výdaje	35,0	35,0	70,0	70,0	70,0	70,0	62,5	62,5	27,5	502,5
Celkové výdaje	175,0	175,0	350,0	350,0	350,0	350,0	312,5	312,5	137,5	2 512,5
PP3 - Environmentální a klimatické výzvy v dlouhodobé perspektivě										
Výdaje st.rozp.	0,0	230,0	770,0	780,0	780,0	790,0	780,0	780,0	550,0	5 460,0
Ostatní výdaje	0,0	25,3	84,7	85,8	85,8	86,9	85,8	85,8	60,5	600,6
Celkové výdaje	0,0	255,3	854,7	865,8	865,8	876,9	865,8	865,8	610,5	6 060,6
Celkem										
Výdaje st.rozp.	290,0	680,0	1 510,0	1 520,0	1 520,0	1 530,0	1 490,0	1 570,0	1 040,0	11 150,0
Ostatní výdaje	51,5	94,4	205,3	206,4	206,4	207,5	198,9	207,7	129,8	1 507,9
Celkové výdaje	341,5	774,4	1 715,3	1 726,4	1 726,4	1 737,5	1 688,9	1 777,7	1 169,8	12 657,9

Vzhledem ke spíše obecnému vymezení cílů a skutečnosti, že program vychází ze zkušeností s podobně koncipovanými projekty, které byly zjištěny v průběhu formální průběžné evaluace programu Prostředí pro život i každodenních zkušeností s realizací tohoto programu lze hovořit o jeho reálném nastavení rozpočtu programu a jeho podprogramů a lze předpokládat, že výše rozpočtu (výdajů programu) umožní splnění cílů programu.

5.2 Jak odpovídá škála uznatelných výdajů cílům a aktivitám programu?

Návrh textu programu uvádí základní přehled způsobilých (uznatelných) nákladů projektů, přičemž se odkazuje na vymezení těchto nákladů v příslušných právních normách. Šíře uznatelných nákladů odpovídá cílům a aktivitám programu a jednotlivých podprogramů a umožní splnění jeho cílů. Text programu dále uvádí, že škála uznatelných výdajů bude upřesněna v zadávací dokumentaci k příslušným veřejným soutěžím. Tento způsob vymezení uznatelných nákladů poskytuje větší prostor (flexibilitu) při formulaci veřejných soutěží v závislosti na aktuálních výzkumných potřebách a výsledcích vyhodnocení jednotlivých veřejných soutěží (případně průběžné evaluace).

6 Aktivity programu a příjemci podpory

6.1 Jak odpovídají podporované aktivity cílům programu, očekávaným výsledkům a předpokládaným přínosům?

Program se zaměřuje na orientovaný (aplikovaný) VaV a inovace v oblasti životního prostředí. V návrhu textu programu jsou podporované aktivity programu rozděleny do několika specifických kapitol. V části 7. Hlavní cíl a specifické cíle programu je u jednotlivých specifických cílů uvedeno upřesnění v podobě tematických oblastí, na které by se daný specifický cíl měl primárně zaměřovat. V následující kapitole 8. Odůvodnění hlavního a specifických cílů programu jsou tyto oblasti zasazeny do širšího odůvodnění potřeby programu, resp. formulace specifických cílů. V popisu přínosů jednotlivých specifických cílů (část 10. Očekávané výsledky a přínosy programu) jsou místo přínosů uvedeny oblasti VaV či tematické zaměření očekávaných výsledků (poznatků). U popisu podprogramů (část 18. Podprogramy – cíl a zaměření podprogramu, rozpočet) jsou uvedeny základní tematické oblasti, které budou v daných programech podporovány, dále je uvedeno, že tematické okruhy budou pro jednotlivé veřejné soutěže blíže specifikovány na základě vyhodnocení společenských potřeb.

Tematické vymezení podporovaných aktivit odpovídá zaměření specifických cílů programu a odůvodnění potřeb programu. Hodnocení vztahu tematického zaměření podporovaných aktivit a očekávaných výsledků je limitováno tím, že jsou stanoveny jen formální typy (kategorie) výsledků dle Metodiky 17+ či RIV. Některé výsledky v podobě nových poznatků jsou v textu programu chápány jako přínosy. Pokud by nevhodně zařazené výsledky byly uvedeny jako skutečné výsledky, bylo by možné říci, že tematické zaměření aktivit programu odpovídá očekávaným výsledkům.

Podobný problém vyvstává u hodnocení vztahu mezi aktivitami programu a jeho přínosy. Skutečné přínosy programu (pomineme-li přínosy, které nepředstavují přínosy, nýbrž výsledky) jsou stanoveny velmi obecně. Obecnému vymezení přínosů odpovídá široké spektrum aktivit, tedy i aktivit podporovaných programem.

Stav po zapracování připomínek a doporučení

Aktivity programy, očekávané výsledky a přínosy byly blíže specifikovány a byla doplněna intervenční logika propojující aktivity programu s výsledky a přínosy. Po této úpravě je zřejmé, že aktivity programu korespondují s jeho cíli, výsledky a přínosy.

6.2 Jak odpovídá vymezení příjemců podpory zaměření a cílům programu?

Návrh textu programu s odkázáním na příslušné právní normy v části 11. Uchazeči a prokázání jejich způsobilosti stanovuje, že uchazečem, resp. příjemcem podpory může být podnik, výzkumná organizace, organizační složka státu a jí zřízená příspěvková organizace, územně samosprávný celek a jím zřízená organizace a další fyzická a právnická osoba.

Dále v popisu prvního podprogramu v části 18.1 PP1: Inovace a operativní výzkum ve veřejném zájmu je uvedeno, že projekty budou realizovány nejčastěji výzkumnými organizacemi, případně dalšími fyzickými a právnickými osobami, územně samosprávnými celky včetně samosprávou zřizovanými organizacemi nebo malými podniky. V částech 18.2 a 18.3, které jsou věnovány popisu druhého, resp. třetího podprogramu je uvedeno, že projekty budou realizovány všemi typy subjektů, které jsou uvedeny v části 11.

Z vymezení příjemců podpory je zřejmé, že stanovení příjemců podpory odpovídá zaměření a cílům programu a vymezení jeho podprogramů.

7 Způsob realizace

7.1 Jakým způsobem bude program realizován?

Program bude realizován formou veřejných soutěží. Byl připraven Ministerstvem životního prostředí, poskytovatelem podpory je Technologická agentura ČR. Návrh textu programu popisuje způsob realizace programu s odkazy na příslušnou legislativu:

- zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů;
- Smlouva o fungování Evropské unie 2012/C 326/01, zejména čl. 107, případně také čl. 93 a 106;
- nařízení Komise (EU) 651/2014 ze dne 17. června 2014, kterým se v souladu s články 107 a 108 Smlouvy prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné s vnitřním trhem, v platném znění, kterým se v souladu s čl. 107 a 108 Smlouvy o fungování Evropské unie prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné s vnitřním trhem zejm. čl. 25, 28 a 29;
- nařízení Komise (EU) 2021/1237 ze dne 23. července 2021 o změně nařízení (EU) č. 651/2014, kterým se v souladu s články 107 a 108 Smlouvy prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné s vnitřním trhem (Nařízení II);
- sdělení Komise – Rámec pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací – Úřední věstník Evropské unie C 414/1, 28. 10. 2022.

Program bude realizován prostřednictvím tří specificky zaměřených podprogramů:

- PP1 – Inovace a operativní výzkum ve veřejném zájmu
- PP2 – Nová řešení pro ekonomiku, životní prostředí a společnost
- PP3 – Environmentální a klimatické výzvy v dlouhodobé perspektivě

Veřejné soutěže v prvním podprogramu budou vyhlašovány každoročně v letech 2024-2031, přičemž budou podpořeny dvou-, nejvýš tříleté projekty. Veřejné soutěže u druhého podprogramu budou vyhlašovány v letech 2024, 2026, 2028 a 2030. Budou podpořeny tří až čtyřleté projekty. U třetího podprogramu budou vyhlášeny dvě veřejné soutěže – v letech 2025 a 2026. Předpokládá se, že budou podpořeny sedmileté projekty.

Způsob realizace programu odpovídá dané legislativě, cílům a zaměření programu. Protože program bude implementovat TA ČR, která má dlouholeté zkušenosti s realizací různých typů programů a disponuje potřebným metodickým zázemím, je možné předpokládat jeho úspěšnou realizaci.

8 Hodnocení a výběr projektů

8.1 Jak budou hodnoceny návrhy projektů?

Text programu uvádí, že hodnocení projektů bude probíhat v souladu s pravidly stanovenými zákonem. Stanovuje, že pro hodnocení projektů budou využita zejména tato kritéria:

- splnění podmínek veřejné soutěže;
- potřebnost projektu a jeho přínos k naplňování cílů programu;
- očekávané výsledky a dopady projektu;
- proveditelnost a postup realizace projektu;
- složení řešitelského týmu včetně zapojení mladých výzkumných pracovníků.

Tato kritéria patří mezi standardní kritéria pro hodnocení návrhů projektů. Vhodné by bylo [doplnit kritéria pro hodnocení vědecké kvality a novosti řešení a rizik projektů](#).

Text programu uvádí, že podrobnější informace o dalších náležitostech stanoví příslušná zadávací dokumentace k jednotlivým veřejným soutěžím. V textu programu je dále uvedeno, že pro hodnocení návrhů projektů bude vytvořen odborný poradní orgán. Pro hodnocení případných duplicít, návazností, komplementarit a synergií s různými realizovanými projekty či návrhy projektů budou využity datové a analytické nástroje.

8.2 Jakým způsobem budou vybírány projekty k podpoře?

Návrh textu programu uvádí, že výběr projektů k podpoře bude probíhat v souladu s § 21 zák. č. 130/2002 Sb. Dále text programu uvádí, že podrobnější informace budou součástí zadávací dokumentace příslušné veřejné soutěže.

8.3 Jak bude probíhat průběžné a závěrečné hodnocení projektů?

Popis způsobu průběžného a závěrečného hodnocení projektů je nevhodně rozdělen do tří částí textu programu. Nejprve je v části 16. Způsob a obecná kritéria hodnocení návrhů projektů uvedeno, že pro sledování provádění projektů bude ke každému projektu přiřazen zpravodaj, který se bude po celou dobu realizace projektu podílet na jeho průběžném a závěrečném hodnocení prostřednictvím posudků. Následně je v části 17. Způsob monitorování průběhu programu a hodnocení programu uveden následující postup hodnocení:

„Projekty budou systematicky monitorovány a pravidelně hodnoceny. Hodnocení provede poskytovatel v součinnosti se zpravodajem, popř. s aplikačním garantem projektu na základě zprávy předložené příjemcem, případně kontrolou věcného plnění projektu. Interval předkládání průběžných zpráv bude stanoven v zadávací dokumentaci veřejné soutěže v závislosti na předpokládané délce projektu s tím, že bude zajištěno dostatečné monitorování projektů a zároveň bude co nejvíce snižována administrativní zátěž z předkládání dokladů a zpráv o realizaci projektu a implementaci jeho výsledků příjemcem. Interval bude nejméně půlroční.“

Tento způsob hodnocení odpovídá požadavkům stanovených zákonem a obvyklé praxi průběžného a závěrečného hodnocení projektů. Nicméně vzhledem ke specifické povaze programu, za jehož přípravu a odbornou část zodpovídá MŽP a za implementaci TA ČR je [vhodné v textu programu stanovit konkrétní aktivity, kompetence těchto subjektů v průběhu celého procesu hodnocení, výběru, realizace, průběžného a závěrečného hodnocení](#).

Dále text programu uvádí čtyřbodovou hodnotící škálu pro závěrečné hodnocení projektů. Tato škála odpovídá škále užívané v IS VaVal (CEP).

V části 9. Kritéria splnění cílů programu je poněkud nelogicky zařazeno hodnocení splnění cílů projektů. Text programu v této části říká, že: „závěrečné hodnocení jednotlivých projektů bude vždy obsahovat vyčíslení míry naplnění cíle projektu, který byl při podání projektu popsán, a příspěvku projektu k dosažení hlavního a daného specifického cíle programu, k jehož plnění se autoři projektu zavázali.“

Stav po zapracování připomínek a doporučení

Byl doplněn popis administrace programu s rozdělením úloh TA ČR a MŽP. Způsob monitorování a hodnocení podpořených projektů byl sloučen do jedné dílčí kapitoly, která přehledně popisuje, jak bude prováděno hodnocení projektů, zejména jeho závěrečné hodnocení.

9 Monitorování programu a jeho evaluace

9.1 Jak bude probíhat monitorování programu?

Návrh textu programu uvádí, že program bude průběžně monitorován prostřednictvím sběru informací o projektech, jejich realizaci a výsledcích. Bližší informace k procesu a způsobu monitorování průběhu programu uvedeny nejsou. Lze předpokládat, že monitorování bude založena na kvantitativních indikátorech, které jsou uvedeny v části 9. Kritéria splnění cílů programu, v níž jsou uvedeny indikátory pro program jako celek, a části 18. Podprogramy – cíl a zaměření podprogramu, rozpočet. Ačkoliv jsou tyto indikátory v textu programu označeny jako indikátory pro hodnocení splnění cílů programu, svojí podstatou a zaměřením primárně na výstupy programu, resp. podprogramů odpovídají spíše monitorovacím indikátorům než indikátorům pro hodnocení splnění cílů programu. Uvedené indikátory jsou rozlišovány na indikátory a ukazatele. Toto rozlišení však není vhodné, protože ukazatel je českým synonymem slova indikátor. *Vhodnější by bylo hovořit např. o hlavních a vedlejších indikátorech, případně stanovit indikátory vstupů, výstupů, výsledků a dopadů apod.*

Stav po zapracování připomínek a doporučení

Text programu uvádí indikátory pro hodnocení splnění cílů programu na operační a strategické úrovni. Pro hodnocení splnění cílů programu na operační úrovni jsou uvedeny kvantitativní indikátory. Ty jsou stanoveny pro program jako celek a pro jednotlivé podprogramy. Tyto indikátory jsou doplněny sadou indikátorů pro monitorování a sledování dopadů programu (opět na celkové úrovni a na úrovni jednotlivých podprogramů). Pro hodnocení splnění cílů programu na strategické úrovni je stanovena sada kvalitativních indikátorů, které umožní komplexní zhodnocení dopadů (přínosů) programu. Text programu dále uvádí, že: „posouzení dosažení změny v ochraně životního prostředí na základě podpory VaVal bude postaveno mj. na indikátorech, které jsou používány pro hodnocení Státní politiky životního prostředí“.

9.2 Jak bude využito monitorování programu?

Návrh textu programu neuvádí, jakým způsobem bude využito monitorování programu.

Stav po zapracování připomínek a doporučení

Text programu uvádí, že monitorování bude využito pro sledování plnění cílů programu a jeho celkové úspěšnosti.

9.3 Jakým způsobem bude program evaluován?

Návrh textu programu uvádí průběžné a závěrečné hodnocení a rovněž také vyhodnocení využití výsledků (přínosů programu) po 3-5 letech od ukončení programu (resp. podpořených projektů).

V případě průběžného hodnocení text programu nejprve uvádí, že program bude průběžně hodnocen prostřednictvím evaluačních zpráv o stavu implementace. Tyto zprávy však nejsou blíže specifikovány. Z popisu hodnocení projektů a celého programu by se dalo usuzovat, že tyto zprávy budou vypracovávány každoročně a budou nabývat spíše podoby monitorovacích zpráv. Dále program uvádí, že v polovině doby realizace programu – v roce 2029 – bude provedeno hodnocení průběhu programu, dosahování indikátorů a pravděpodobnost dosažení cíle programu.

Závěrečné hodnocení bude provedeno v roce následujícím po ukončení programu. Zaměří se na porovnání dosažených výstupů jednotlivých projektů s předpoklady uvedenými v textu programu a vyhodnocení přínosu programu.

Hodnocení využití výsledků (přínosů programu) by mělo být založeno na hodnocení projektů, resp. na základě jejich zpráv o využití výsledků. Text programu uvádí, že u jednotlivých projektů bude v období 3-5 let po jejich ukončení vyhodnoceno využití výsledků a dosažení přínosů. Na základě dosažených poznatků by posléze mělo být vypracováno komplexní vyhodnocení přínosů programu.

Dále text programu uvádí, že posouzení dosažené změny v ochraně životního prostředí bude postaveno na indikátorech, které jsou využívány pro hodnocení Státní politiky životního prostředí, pokud nebude možné využít kvantitativní indikátory, budou využity indikátory kvalitativní. Z tohoto popisu není zřejmé, kdy toto hodnocení bude provedeno, zda bude součástí závěrečného hodnocení (v takovém případě by ovšem vzhledem k době potřebné pro rozvinutí přínosů nebylo možné dostatečně zhodnotit požadované změny) nebo hodnocení přínosů. Otázkou je, zda indikátory používané pro hodnocení Státní politiky životního prostředí jsou vhodné pro sledování přínosů (požadované změny) programu. Tyto indikátory jsou vesměs dosti hrubé (obecné, resp. na vysoké úrovni agregace) a ovlivnitelné řadou externích faktorů. [Vhodnější by bylo požadované změny sledovat kombinací různých kvantitativních a kvalitativních indikátorů definovaných pro program a s využitím kvantitativních a kvalitativních metod.](#)

Text programu neuvádí, kdo bude zodpovědný za realizaci evaluací programu, zda to bude MŽP jako tvůrce a odborný garant programu, nebo TA ČR jako poskytovatel.

Stav po zapracování připomínek a doporučení

Text programu uvádí, že ex-ante hodnocení zajišťuje MŽP, zatímco průběžné a závěrečné hodnocení programu zajistí TA ČR ve spolupráci s MŽP. Text programu rovněž upřesňuje zaměření a dobu realizace jednotlivých evaluací programu a způsob, jakým bude hodnoceno splnění cílů programu.

9.4 Jak bude sledováno a hodnoceno splnění cílů programu?

Návrh textu programu uvádí, že: „dosažení cílů programu bude vyhodnocováno v souladu s Metodikou 17+ na základě sady indikátorů určených k monitorování průběhu plnění programu a hodnocení jeho celkové užitečnosti a úspěšnosti, případně dalšími parametry, které budou známy v průběhu realizace programu.“ K tomu text programu uvádí sadu kvantitativních indikátorů pro program jako celek a pro jednotlivé podprogramy.

Odvolání se na Metodiku 17+ není příliš relevantní, protože tato metodika nestanovuje, jakým způsobem má hodnocení probíhat, ale jen se odkazuje na Základní principy přípravy a hodnocení programů účelové podpory a skupin grantových projektů, které však stanovují jen doporučené oblasti, které mají být při hodnocení sledovány, aniž by určily, jakým způsobem má hodnocení probíhat.

Jak již bylo řečeno, stanovené indikátory svojí podstatou a zaměřením odpovídají spíše indikátorům pro monitorování, nikoliv indikátorům pro hodnocení splnění cílů programu. [Indikátory pro hodnocení splnění cílů programu musí ukázat konkrétní \(kvantitativní i kvalitativní\) změnu, na níž se program zaměřuje.](#) Proto je vhodné pro hodnocení splnění cílů programu stanovit sadu kvantitativních a kvalitativních indikátorů.

Text programu neuvádí, kdy bude provedeno hodnocení splnění cílů programu. V závislosti na zaměření cílů programu může být toto hodnocení provedeno při závěrečném hodnocení programu nebo při hodnocení přínosů programu. Vzhledem k formulaci cílů navrženého programu Prostředí pro život 2 by bylo vhodné, aby hodnocení splnění cílů programu bylo provedeno až v rámci hodnocení přínosů programu.

Stav po zapracování připomínek a doporučení

Protože jednotlivé dopady (přínosy) v oblasti životního prostředí mohou nastávat v různém časovém horizontu, je z praktického hlediska hodnocení splnění cílů programu rozděleno na hodnocení splnění cílů na operační úrovni a na úrovni strategické. Hodnocení splnění cílů programu na operační úrovni bude provedeno při závěrečném hodnocení programu (hodnocení ukončeného programu) a bude

primárně vycházet ze stanovených kvantitativních indikátorů. Bude sledovat, zda byly splněny hlavní parametry programy a bylo dosaženo účelu programu. Hodnocení na strategické úrovni bude sledovat, zda byl splněn strategický cíl programu – tj. bylo dosaženo požadované kvalitativní změny. Bude provedeno při hodnocení dopadů programu. Jeho základem bude kvalitativní vyhodnocení s využitím kvalitativních indikátorů.

9.5 Jak budou využity výsledky evaluace?

Návrh textu programu neuvádí způsob využití výsledků evaluace.

Stav po zapracování připomínek a doporučení

Ex-ante hodnocení je využito pro úpravu programu před jeho schválení, tak aby program odpovídal věcným a formálním podmínkám. Průběžné hodnocení bude využito pro nastavení parametrů veřejných soutěží a případné úpravy programu. Závěrečné hodnocení a hodnocení dopadů bude využito pro vyhodnocení Aktualizované koncepce a přípravu návazných programů.

9.6 Jak bude sledováno a hodnoceno dosažení výsledků, přínosů a dopadů?

Text programu neuvádí, jakým způsobem budou hodnoceny výsledky programu. Přínosy programu by měly být zjišťovány jednak v rámci závěrečného hodnocení programu, jednak v rámci hodnocení přínosů, které by mělo být provedeno 3-5 let po ukončení programu. Pro hodnocení přínosů bude využito hodnocení konkrétních projektů a zprávy o využití výsledků a přínosech, které budou příjemci předkládat 3-5 let po ukončení projektu. Konkrétní způsob hodnocení přínosů však není popsán.

Stav po zapracování připomínek a doporučení

Text programu upřesňuje hodnocení dosažených výsledků, přínosů a dopadů. Hodnocení výsledků programu bude probíhat jednak v rámci hodnocení projektů, jednak při průběžném a závěrečném hodnocení na základě kvantitativního hodnocení s využitím kvantitativních indikátorů a kvalitativního hodnocení. Přínosy, resp. dopady programu budou hodnoceny primárně kvalitativně prostřednictvím kvalitativních (participativních) metod, přičemž budou sledovány také kvantitativní indikátory kvality životního prostředí, které budou mj. využity jako jeden ze vstupů pro kvalitativní zhodnocení.

10 Vymezení rizik

10.1 Jakým způsobem jsou identifikovaná rizika relevantní zaměření, cílům, aktivitám a způsobu implementace programu?

Návrh textu programu nepřináší specifickou část věnovanou analýze rizik, které mohou nastat v průběhu realizace programu. Pouze v části 17. Způsob a monitorování průběhu programu a hodnocení programu jsou uvedeny potenciálně rizikové oblasti ve vazbě na splnění cílů programu:

- Výběr a hodnocení návrhů projektů podaných do veřejných soutěží;
- Absorpční kapacita Programu;
- Legislativní změny;
- Výpadky ve financování projektů (např. z důvodu rozpočtového provizoria);
- Výpadky ve financování programu;
- Vysoká inflace.

Tyto rizikové oblasti ale nejsou dále specifikovány. Jednak není u nich uvedeno, jakým způsobem mohou ohrozit úspěšnou realizaci programu, jednak není stanovena jejich významnost, jednak není uveden způsob předcházení rizik a jejich eliminace (tj. opatření k předcházení a odstraňování rizik).

Stav po zapracování připomínek a doporučení

Do textu programu bylo doplněno vymezení rizik, která mohou vyvstat při realizaci programu. Popis rizik je relevantní zaměření a způsobu realizace programu a očekávanému charakteru projektů. Součástí popisu rizik je také popis, jakým způsobem bude rizikům předcházeno a jak budou tato rizika řešena.

11 Závěry a doporučení

Program Prostředí pro život 2 vykazuje vysokou společenskou i VaV významnost. Je jediným programem VaV, který VaV v oblasti životního prostředí podporuje komplexně. Jeho realizace a využití dosažených výsledků jistě přispějí ke zkvalitnění životního prostředí v ČR, rozvoji vědních oborů a výzkumných pracovišť v oblasti životního prostředí i splnění závazků ČR vyplývajících ze Zelené dohody pro Evropu. Spolu s dalším nástrojem Aktualizované koncepce výzkumu, vývoje a inovací Ministerstva životního prostředí na léta 2016-2035 s výhledem do roku 2050 – institucionálním financováním dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumných organizací – program významně přispěje k úspěšné realizaci této koncepce.

Svým zaměřením navazuje na program Prostředí pro život, který realizuje TA ČR. Odborné a administrativní zázemí tohoto poskytovatele spolu s odborným zázemím MŽP a jeho bohaté zkušenosti vytvářejí podmínky pro úspěšnou realizaci programu.

Slabiny návrhu programu identifikované v provedeném ex-ante hodnocení v první řadě vyplývají ze skutečnosti, že **základem zacílení programu není explicitně stanovená intervenční logika, která by propojovala potřebnost programu (slabiny, problémy, na které program reaguje) s cíli, aktivitami, výsledky a přínosy.**

Jednotlivá doporučení a sporné otázky, které je vhodné v textu programu vyjasnit, jsou uvedeny u jednotlivých evaluačních otázek. Níže jsou uvedena doporučení zásadní povahy, jejichž význam by mohl v odpovědích na evaluační otázky zaniknout.

11.1 Text programu

Návrh textu programu je místy relativně nepřehledný. Některé odstavce jsou nevhodně zařazeny v částech, které pro ně nejsou relevantní. Jde např. o zařazení odstavce věnujícího se hodnocení cílů projektu (poslední odstavec) do části 9. Kritéria splnění cílů programu. Vhodnější by bylo zařadit jej do části 16. Způsob a obecná kritéria hodnocení návrhů projektů. Způsob monitorování průběhu a hodnocení projektů by neměl být zařazen v části 17. Způsob monitorování průběhu programu a hodnocení programu, ale spíše v části 16. Způsob a obecná kritéria hodnocení návrhů projektů.

Část 9. Kritéria splnění cílů programu by měla být součástí části 17. Způsob monitorování průběhu programu a hodnocení programu, protože se věnuje způsobu hodnocení programu, resp. způsobu hodnocení jeho cílů.

V úvodu části 10. Očekávané výsledky a přínosy programu by neměl být uveden první odstavec, který říká, jaké projekty budou podpořeny. Měl by být uveden spíše v části 7. Hlavní cíl a specifické cíle programu. První věta druhého odstavce části 10. by spíše měla být uvedena v části 17. Způsob monitorování průběhu programu a hodnocení programu.

Výčet rizik, která mohou nastat při realizaci programu, by neměl být uveden v části 17. Způsob monitorování průběhu programu a hodnocení programu, ale měl by být uveden jako samostatná část.

Indikátory pro hodnocení jednotlivých podprogramů by bylo vhodnější uvést v části 17. Způsob monitorování průběhu programu a hodnocení programu.

Část 16. Způsob a obecná kritéria hodnocení návrhů projektů by měla být přejmenována na Způsob a kritéria hodnocení projektů, protože se nevěnuje jen hodnocení projektových návrhů, ale i realizovaných projektů.

Popis účasti ČR v H2020 by neměl být součástí části 19. Srovnání současného stavu v ČR a v zahraničí, ale měl by být uveden spíše v podkladové analýze, případně ve zkrácené podobě v části 8. Odůvodnění hlavního a specifických cílů programu.

Text programu by mohl být přestrukturován, aby jednotlivé části na sebe logičtěji navazovaly a zamezil se výskyt možných duplicit informací. Možná struktura by mohla být tato:

- 1) Název programu
- 2) Identifikační kód programu
- 3) Poskytovatel
- 4) Doba trvání a termíny vyhlašování programu
- 5) Právní rámec
- 6) Zaměření a cíle programu
- 7) Odůvodnění programu (včetně odůvodnění cílů)
- 8) Členění na podprogramy
- 9) Uchazeči a prokázání jejich způsobilosti
- 10) Výdaje programu a intenzita podpory
- 11) Způsobilé a uznatelné náklady
- 12) Motivační účinek
- 13) Výběr a hodnocení projektů
- 14) Monitorování a hodnocení programu (včetně indikátorů pro hodnocení)
- 15) Analýza rizik
- 16) Porovnání současného stavu v ČR a v zahraničí

11.2 Intervenční logika programu

Velký problém představuje absence explicitně vyjádřené intervenční logiky programu. Pro adekvátní nastavení cílů a jejich vzájemné provázání a propojení se vstupy, výstupy, výsledky a přínosy je žádoucí vytvořit jasnou intervenční logiku. Intervenční logika by měla zahrnout analýzu výchozí situace (analýzu toho, proč je intervence vhodným politickým nástrojem pro řešení identifikovaného problému), teorii změny (tj. kauzální mechanismy, které ukazují, proč se od každé složky intervence očekává, že povede k zamýšleným výsledkům) a logický model, který vysvětluje, jak má být teorie změny realizována.

Hlavní cíl programu by měl být formulován ve smyslu požadované změny, která vychází z identifikovaného problému. Vymezení specifických cílů programu, podporovaných aktivit, výsledků, přínosů a dopadů musí mít přímou vazbu jak na hlavní cíl, tak také mít jasné (přímé) vazby mezi sebou. Specifické cíle by měly ukazovat, jakým způsobem bude dosaženo hlavního cíle (požadované změny). Na specifické cíle se váží aktivity, které tyto cíle rozvíjejí, jsou nástrojem k jejich dosažení. Výsledky vznikají v důsledku realizace aktivit a jejich tematická a formální povaha musí odpovídat specifickým cílům a cíli hlavnímu. Přínosy jsou důsledkem realizace aktivit a využití výsledků.

Cíle programu by bylo vhodné stanovit dle konceptu SMART, který stanovuje, že cíle programu musí být specifické (jednoznačné a konkrétní), měřitelné (musí být zhodnotitelné pomocí stanovené metriky), dosažitelné (musí být dosažitelné pomocí finančních a časových zdrojů alokovaných na program), reálné (musí být stanoveny realisticky a musí být relevantní účelu, potřeby programu) a časově omezené (musí se vztahovat k době realizace programu).

11.3 Výsledky programu

Text programu by měl rozlišovat mezi výsledkem a formou (tj. typem, kategorií) výsledku dle Metodiky 17+, resp. RIV. Výsledkem je nová znalost, poznatek získaný vědeckým přístupem a vědeckými metodami. Takový výsledek může nabývat různých forem, a to takových, jaké jsou stanoveny v textu programu (tj. publikační výsledky, výsledky s právní ochranou apod.). V textu programu by bylo vhodné specifikovat, jakých požadovaných znalostí (tedy výsledků) má být programem dosaženo, přičemž by tyto výsledky neměly být směřovány (případně zaměřovány) s přínosy. Tyto výsledky by mohly být stanoveny jak pro celý program, tak také pro jeho jednotlivé podprogramy a specifické cíle. Dále by text programu neměl zaměřovat výsledky (v podobě znalostí) s přínosy.

11.4 Přínosy programu

Skutečné přínosy programu jsou stanoveny velmi obecně. V souvislosti s vymezením přínosů je vhodné připomenout, že přínosy představují bezprostřední změnu vyvolanou programem, resp. vzniklou v důsledku realizace programu (projektu) a využití jeho výsledků, která může nastat v různém časovém období. Přínosy by neměly být stanoveny jen na úrovni celého programu, ale také pro jednotlivé specifické cíle a podprogramy. Měly by vycházet z intervenční logiky programu, být dostatečně konkrétní a vyhodnotitelné. Pro zvýšení přehlednosti by bylo vhodné přínosy tematicky a hierarchicky kategorizovat.

11.5 Hodnocení projektů

Text programu by měl stručně, přehledně a schematicky popsat postup hodnocení a výběru projektů a jejich průběžného a závěrečného hodnocení. S odkázáním na příslušné části zákona a interních směrnic TA ČR by se mohl odkázat na ustanovení hodnotitelů, zpravodaje a odborného poradního orgánu a způsob, jakým budou projekty vybírány k podpoře. Text programu by měl uvést okruhy hodnotících kritérií s tím, že konkrétní kritéria hodnocení a jejich váha budou uvedena v zadávacích dokumentacích jednotlivých veřejných soutěží. Okruhy hodnotících kritérií uvedené v textu programu by měly být doplněny o hodnocení vědecké kvality a novosti řešení a rizik projektů.

Postup průběžného hodnocení projektů by měl být uveden na jednom místě textu programu. Průběžné hodnocení projektů by mělo probíhat vždy po ukončení kalendářního roku. Kratší intervaly nejsou vhodné z důvodu vysoké administrativní zátěže příjemců. V případě projektů kratších jednoho roku by bylo vhodné neprovádět průběžné hodnocení, ale pouze hodnocení závěrečné.

Závěrečné hodnocení projektů by se nemělo věnovat kvantitativnímu splnění cílů projektu a jeho příspěvku ke splnění cílů programu. Toto hodnocení by vzhledem k náročnosti a často obtížné prokazatelnosti a také komplexní povaze programu a z ní vyplývající značné různorodosti podporovaných témat a subjektů mělo být založeno kvalitativně.

Dále by bylo vhodné stanovit rozdělení kompetencí TA ČR a MŽP v průběhu procesu hodnocení a výběru projektů, průběžného a závěrečného hodnocení.

11.6 Evaluace programu

Popis evaluace programu by měl určit rozdělení úloh TA ČR a MŽP v průběhu jednotlivých druhů evaluace a odkázat se na interní směrnici TA ČR, která upravuje problematiku hodnocení programů.

Při evaluaci programů je třeba jasně rozlišit monitorování od průběžného hodnocení programu, stanovit jasný účel monitorování a hodnocení a jejich využití. Průběžné hodnocení by nemělo probíhat každoročně. Každoročně, resp. průběžně by mělo probíhat monitorování realizace programu. Průběžné hodnocení by mělo, jak je uvedeno v textu programu, proběhnout v polovině doby realizace programu a mělo by se zaměřit na zhodnocení naplňování cílů, priorit a aktivit programu, čerpání

finančních prostředků programu, vliv změn vnějšího prostředí a politických priorit, proces administrace projektů a proces a kritéria pro hodnocení a výběr projektů.

Závěrečné hodnocení programu by se nemělo věnovat jen na porovnání dosažených výstupů jednotlivých projektů s předpoklady uvedenými v textu programu a vyhodnocení přínosu programu. Mělo by být zaměřeno také na předběžné zhodnocení cílů programu (mělo by zjišťovat např. relevanci výstupů a výsledků programu VaVal ve vztahu k jeho cílům a sledovat míru splnění cílů programu VaVal) a zhodnocení čerpání finančních prostředků programu a efektivity jejich využití, charakteristiky podpořených projektů a příjemců, výstupy, výsledky a dosavadní přínosy a v neposlední řadě také vztah k resortní koncepci Národním prioritám orientovaného VaV a dalším relevantním strategickým dokumentům. V období 3-5 let by mělo být provedeno hodnocení přínosů programu, které by poskytlo odpověď na otázku, zda byly splněny cíle programu.

Pro hodnocení by měla být stanovena sada relevantních kvantitativních a kvalitativních indikátorů. Tyto indikátory mohou být strukturovány pro úroveň vstupů, výstupů, výsledků a přínosů (resp. pro úroveň splnění cílů programu). Případně mohou být strukturovány dle požadavku hodnocení relevance, účelnosti, užitečnosti, účinnosti a udržitelnosti. Indikátory pro hodnocení přínosů (splnění cílů programu) musí ukázat konkrétní (kvantitativní i kvalitativní) změnu, na níž se program zaměřuje.

11.7 Závěrečný výrok evaluátora po zapracování připomínek a doporučení

Po vypracování ex-ante hodnocení a stanovení doporučení byl text programu významně přepracován a doplněn. Zásadní doporučení uvedená v závěru ex-ante hodnocení byla do textu programu zapracována. Podobně byla zapracována většina doporučení, které byly uvedeny u jednotlivých (dílčích) evaluačních otázek.

Za hlavní změnu lze považovat doplnění intervenční logiky programu. Navržená intervenční logika programu představuje jasný teoreticko-koncepční rámec, který logicky propojuje hlavní cíl programu s vertikálními specifickými cíli, které jsou uskutečňovány jednotlivými podprogramy, a horizontálními (tematickými) specifickými cíli. Realizace této matice cílů vede k jednotlivým výstupům a výsledkům programu, které ústí v kvalitativní změnu – tedy přínosy, jejichž dosažení implikuje splnění cílů programu. Výstupy, výsledky a přínosy jsou stanoveny pro jednotlivé vertikální specifické cíle, současně jsou specifické přínosy stanoveny také pro horizontální specifické cíle. Navržená intervenční logika programu odpovídá účelu programu a jeho společenským potřebám, které jsou doloženy Aktualizovanou koncepcí a Státní politikou.

Text programu byl zpřehledněn. Došlo k úpravě jeho struktury, nevhodně zařazené pasáže byly zařazeny do relevantních kapitol. Po těchto změnách jednotlivé kapitoly textu programu poskytují jasnou a jednoznačnou informaci o zaměření, odůvodnění a strukturování programu, jeho aktivitách, financování, výběru a hodnocení projektů, evaluaci programu, rizicích a porovnání se stavem v zahraničí.

Formální výsledky programu, tedy kategorie výsledků dle RIV, byly rozlišeny od skutečných výsledků programu – od vědeckých poznatků. Z metodologického hlediska jsou správně považovány za výstupy, nikoliv za výsledky.

Přínosy programy byly blíže specifikovány. Byly stanoveny pro úroveň celého programu, jednotlivých podprogramů (vertikálních specifických cílů) a horizontálních specifických cílů. Vymezení přínosů je relevantní cílům programu a jeho aktivitám.

Hodnocení projektů bylo výstižně popsáno. Ve specifických kapitolách bylo jasně rozlišeno hodnocení a výběr projektů od průběžného a závěrečného hodnocení schválených (podpořených) a realizovaných projektů. Vymezeny byly úlohy TA ČR a MŽP v procesu výběru, hodnocení a realizace projektů. Nastavení způsobu výběru a hodnocení projektů a úloh jednotlivých subjektů vytváří konkrétní podmínky pro úspěšnou realizaci kvalitních projektů, které přispějí k naplnění cílů programu.

Jednotlivé druhy evaluace programu byly vhodně popsány a byl uveden jasný a reálný způsob hodnocení splnění cílů programu. Rozlišení hodnocení splnění cílů programu na operační a strategické úrovni umožňuje provádět kvantitativní hodnocení nutné pro potřeby řízení systému poskytování účelové podpory od hodnocení kvalitativní změny, které slouží k hodnocení přínosů (dopadů) programu a následnému hodnocení splnění strategických témat a otázek spojených s realizací Aktualizované koncepce, Státní politiky životního prostředí ČR 2030 a příspěvku ČR k evropským politikám.

V neposlední řadě byl doplněn přehled rizik, která mohou nastat při realizaci programu. Jejich vymezení a popis odpovídá zaměření programu. Popis rizik rovněž uvádí způsob, jak jim bude předcházeno a jak budou řešena.

Závěrem lze konstatovat, že program Prostředí pro život 2 představuje kvalitně připravený nástroj realizace Aktualizované koncepce. Svým zaměřením a finanční velikostí vytváří velký potenciál pro zlepšení stavu životního prostředí ČR.